

Når vi spør

En kvalitativ analyse av forhold rundt Foreldreundersøkelsen,
Elevundersøkelsen og Lærerundersøkelsen

Utarbeidet av Oxford Research AS

Oktober 2008

Oxford Research er et skandinavisk analyseselskap som dokumenterer og utvikler kunnskap i analyser, evalueringer og utredninger slik at politiske og strategiske aktører kan få et bedre grunnlag for sine beslutninger. Oxford Research ble etablert i 1995 i København og har selskap også i Norge (Kristiansand) og Sverige (Stockholm). Se www.oxford.no for mer informasjon om selskapet.

Tittel: Når vi spør – en kvalitativ analyse av forhold rundt Foreldreundersøkelsen, Elevundersøkelsen og Lærerundersøkelsen

Oppdragsgiver: Utdanningsdirektoratet

Prosjektperiode: Mai – oktober 2008

Prosjektleder: Karl Skaar

Forfattere: Karl Skaar, Ragnhild Stakkeland

Kort sammendrag: Alle grunnskoler og videregående skoler gjennomfører årlig Elevundersøkelsen. I tillegg gjennomfører mange skoler Forelderundersøkelsen og Lærerundersøkelsen. Denne rapporten er en oppsummering av erfaringer fra seks skoler når det gjelder gjennomføring av alle tre undersøkelsene, og erfaringer med hvordan resultater fra undersøkelsene blir brukt i skolen.

Forord

Hovedfokus i denne rapporten er å kartlegge hvilke praktiske og organisatoriske utfordringer som oppstår når skolene gjennomfører Lærerundersøkelsen og Foreldreundersøkelsen parallelt med Elevundersøkelsen. Det fremste kriteriet for utvalg av skoler til denne studien var høy svarprosent på Foreldreundersøkelsen. Hensikten med analysen er å synliggjøre skoler med ”beste praksis”.

Oxford Research har gjennomført en casestudie av seks skoler. Rapporten er basert på et stort antall kvalitative dybdeintervjuer.

Arbeidet med casestudien har vært gjennomført av prosjektleder og senioranalytiker Karl Skaar og analytiker Ragnhild Stakkeland. Det har vært tett og god dialog med oppdragsgiver i arbeidet. I den forbindelse takker vi Petter Haagensen i Utdanningsdirektoratet for nyttige innspill. Konklusjoner og vurderinger i rapporten står likevel for utreders regning.

Vi vil spesielt takke alle som velvillig har stilt opp til telefonintervju.

Vi vil takke Utdanningsdirektoratet for et interessant oppdrag.

Kristiansand, oktober 2008

Harald Furre, Adm.dir

Oxford Research AS

Innholdsfortegnelse

Forord		3
1	Innledning	7
1.1	Sammendrag av casestudien	7
2	Metode	10
2.1	Casestudie	10
2.2	Kvalitative dybdeintervjuer	10
2.3	Valg av caseskoler	11
3	En beskrivelse av seks skoler	13
3.1	Vilberg skole.....	13
3.2	Presteheia skole	14
3.3	Notodden ungdomsskole	16
3.4	Nord-Odal ungdomsskole	17
3.5	Sand skole	19
3.6	Asker videregående skole	20
4	Håndtering av undersøkelene	22
4.1	Skoleeier og rektors rolle	22
4.2	Praktisk tilrettelegging av undersøkelene	23
4.3	Bruk av resultater fra undersøkelene.....	24
4.4	Nasjonalt nivå i undersøkelsen	26
4.5	Skole-hjem samarbeid	26
4.6	Praktiske og organisatoriske hovedutfordringer	27
4.7	Forslag til å øke svarprosenten	27
5	Vedlegg	29

1 Innledning

Oxford Research har på vegne av Utdanningsdirektoratet gjennomført en analyse som skal se på praktiske forhold og nytte i forbindelse med at skolene gjennomfører Lærerundersøkelsen og Foreldreundersøkelsen parallelt med Elevundersøkelsen. Hovedfokus har vært å se på praktiske og organisatoriske utfordringer som oppstår når skolen gjennomfører disse undersøkelsene. Praktiske og organisatoriske utfordringer inkluderer hele prosessen fra planlegging, motivering av respondenter og gjennomføring av undersøkelsene. Analysen beskriver og analyserer muligheter og utfordringer som oppstår på skolen, hos skoleeier og på nasjonalt nivå når det genereres data fra flere av brukerundersøkelsene. Følgende spørsmål er besvart i analysen:

- Hvilke praktiske og organisatoriske hovedutfordringer møter en?
- Hvordan kan disse utfordringene best håndteres slik at svarprosenten blir høyest mulig?
- Hvordan brukes resultatene fra undersøkelsene?

1.1 Sammendrag av casestudien

Data som ligger til grunn for denne analysen kommer fra seks ulike skoler og skoleeiere (case). Hovedkriteriet for valg av caseskoler var at skolen hadde høy svarprosent på Foreldreundersøkelsen. Hensikten er å synliggjøre skoler med ”beste praksis” på dette området.

Rapporten har en beskrivende del som gjennomgår hvordan caseskolene håndterer de ulike undersøkelsene (kapittel 3). Videre har rapporten en analytisk del (kapittel 4) hvor det gjøres vurderinger av ulike forhold knyttet til de problemstillingene denne analysen behandler. Hovederfaringene fra caseskolene er samlet i sju hovedoverskrifter og disse er summarisk presentert nedenfor.

1.1.1 Skoleeier og rektors rolle

- Skoleeiere tok initiativ til å gjennomføre brukerundersøkelsene
- Skoleeiere hadde gjort vedtak om at skolene i kommunen skulle gjennomføre alle tre undersøkelsene
- Rektorene hadde ansvar for planlegging, gjennomføring og oppfølging av brukerundersøkelsene
- Rektorenes motivasjon for å gjennomføre undersøkelsene var flere:
 - pålegg fra skoleeier
 - få kunnskap om hvordan brukergruppene opplever skolehverdagen
 - få kunnskap om hvordan foreldrene opplever skolen
 - registrere utvikling over tid
- Skoleeiere inviterte til rektorsamling/erfaringsutveksling der brukerundersøkelsene var tema
- Gjennomføring av Foreldreundersøkelsen i tilknytning til foreldremøte eller konferansetime ble anbefalt av skoleeiere
- Resultat fra undersøkelsene ble tatt opp i medarbeidersamtale mellom skoleeier og rektor

- Det ble arrangert tilsynsmøter mellom skoleeier og rektor med gjennomgang av resultatene fra undersøkelsene
- Oppfølgingen fra skoleeier varierte fra å være aktivt deltakende til å delegere alt arbeidet med undersøkelsene til rektorene

1.1.2 Praktisk tilrettelegging av undersøkelsene

- Rektor hadde hovedansvar for planlegging, gjennomføring og oppfølging av undersøkelsene
- Kontaktlærer stod for informasjon og gjennomføring av Elevundersøkelsen og Foreldreundersøkelsen
- Elevundersøkelsen gjennomføres klassevis i skoletiden, med en lærer til stede
- Lærere besvarte Lærerundersøkelsen på fellesmøte i arbeidstiden
- Foreldreundersøkelsen ble gjennomført i tilknytning til klasseforeldremøte på skolen
- Momenter for å få høy svarprosent på undersøkelsene
 - involvering
 - informasjon
 - strukturert praktisk tilrettelegging
 - ansvarlig var til stede ved utfylling av spørreskjemaene

1.1.3 Bruk av resultater fra undersøkelsene

- Oppfølgingsarbeidet fra årets undersøkelse gjøres gjerne etter sommerferien
- Oppfølging av Elevundersøkelsen på skolene:
 - dialog mellom rektor og personalet
 - rektor deltar på klassemøter for å drøfte resultatene
- Lærerundersøkelsen følges opp og drøftes om høsten
- Oppfølging av Foreldreundersøkelsen:
 - tas opp i FAU- møte
 - foreldremøte hvor resultater drøftes
- Skoleeier tok initiativ til et oppfølgingsmøte med skolene rundt resultater og tiltak fra undersøkelsene
- Engasjement, involvering og bruk av resultatene kjennetegnet rektorene som lykkes med gjennomføring og oppfølging av undersøkelsene

1.1.4 Nasjonalt nivå i undersøkelsen

- Utdanningsdirektoratet bør pålegge kommunene å gjennomføre alle tre undersøkelsene
- Skolene har behov for mer skriftlig informasjonsmateriell om gjennomføring av undersøkelsene
- Spørsmålene bør forbedres, både i forhold til innholdet i Kunnskapsløftet, i forhold til elevenes klassetrinn samt med enklere språk/formuleringer
- Det bør utarbeides en elektronisk informasjonsboks til hvert av spørsmålene i undersøkelsene
- Gjennomføringen av undersøkelsene bør kvalitetssikres
- Rapportgeneratoren bør forbedres

- Belønning for skoler med høy svarprosent kan vurderes som et virkemiddel
- Det bør utarbeides en veiledning for tolkning samt forslag til tiltak

1.1.5 Skole-hjem samarbeid

- Det er spesielt utfordrende å få engasjert foreldrene til elever i videregående skole
- Foreldreundersøkelsen kan være et viktig talerør for foreldregruppen
- I tilknytning til Foreldreundersøkelsen kan FAU få konkrete oppgaver som kan styrke samarbeidet mellom skole og hjem
- Gjennom Foreldreundersøkelsen kan foreldrene få mer kunnskap om skolen, noe som igjen kan gi økt tillit til skolen

1.1.6 Praktiske og organisatoriske hovedutfordringer

- Få ut informasjon i forkant av undersøkelsene
- Få flere til å besvare undersøkelsene
- Få resultatene presentert på en lettfattelig måte

1.1.7 Forslag til å øke svarprosenten

- Få tilsendt skriftlig informasjon/veiledningsmateriell fra Utdanningsdirektoratet
- Ha prosedyrer for gjennomføring av undersøkelsene
- Forbedre rapportgeneratoren

2 Metode

I dette kapitlet vil vi redegjøre for den metodiske fremgangsmåten i denne case-studien. Innledningsvis redegjøres det for casestudie som metode. Deretter beskrives det kvalitative forskningsintervju – som er hovedmetoden vi har benyttet. Avslutningsvis i kapitlet drøftes valg av caseskoler.

2.1 Casestudie

Casestudier er en kvalitativ undersøkelsesform som kjennetegnes ved at man studerer mye informasjon om få, avgrensede enheter eller cases. Casestudier er bare en av mange måter å gjøre samfunnsvitenskapelig kvalitativ forskning på. Og som alle andre metoder, kan også casestudier vise til både positive og negative sider. Men som Yin (2003:1)¹ skriver, "[...] *using case studies for research purposes remains one of the most challenging of all social science endeavors*", ettersom de ofte representerer en form for praktisk og kontekstavhengig kunnskap.

Formålet med casestudien er å få en dypere forståelse av praktiske og organisatoriske utfordringer knyttet til det å gjennomføre alle tre undersøkelsene parallelt. I dette oppdraget er ikke casene valgt ut for å skape et representativt utvalg, men snarere for å illustrere casenes mangfoldighet og anvendelsesmuligheter. Til tross for denne unikheten er et viktig formål med casestudier at de er mer enn beskrivende undersøkelser (Yin, 2003), ved at de legges opp på en måte som kan gi grunnlag for overførbarhet. Dette innebærer at casestudiene ikke er "statistisk generaliserbare", men derimot det vi kaller "analytisk generaliserbare". I følge Thagaard (2002:188)², kan de ha "*en deduktiv karakter ved at studier av én eller flere cases velges ut for å videreutvikle den teorien som studien tar utgangspunkt i [...] [eller] en induktiv karakter, hvor valg av enheter ikke er planlagt i forhold til et teoretisk utgangspunkt, men likevel har som ambisjon å komme frem til en forståelse som peker ut over prosjektet*". I vårt prosjekt innebærer dette at casestudiene gir informasjon om praktiske forhold og hvilken nytte casene har hatt av å kombinere Lærerundersøkelsen, Foreldreundersøkelsen og den obligatoriske Elevundersøkelsen.

2.2 Kvalitative dybdeintervjuer

Hovedmetoden for innhenting av informasjon i casestudien var kvalitative dybdeintervjuer. Alle intervjuene ble gjennomført pr telefon. I tillegg ble også enkelte utvalgte dokumenter gjennomgått for å supplere den informasjon som ble innhentet gjennom telefonintervjuene. Det må imidlertid nevnes at caseskolene hadde lite tilgjengelig materiell som de selv hadde utarbeidet i forbindelse med brukerundersøkelsene. I det følgende beskrives kort det kvalitative forskningsintervju.

Kvalitativ intervjuing tar som Jette Fog påpeker (Fog 1994)³ utgangspunkt i samtalen. Det dreier seg om en annen iscenesettelse enn det strukturerte intervjuet. Formålet er blant annet å bevege seg innenfor kulturens dagligdagse språk og uttrykksform. Et dybdeintervju brukes vanligvis når en ønsker seg bedre innsikt i et område en kjenner

¹ Yin, R. (2003). *Case study research. Design and Methods*. Applied Social Research Methods Series Volume 5.

² Thagaard, T. (2002). *Systematikk og innlevelse*. Bergen, Fagbokforlaget.

³ Fog, J. (1994). *Med samtalen som utgangspunkt*. Akademisk forlag. København.

lite fra før av, eller dersom det er vanskelig å kunne kvantifisere informasjon. Det sentrale i denne type intervju er å få frem meninger og synspunkter og gjennom det øke kunnskapen.

Generelt sett er det tre hovedutfordringer ved bruk av kvalitative intervjuer:

1. For det første får man som regel svar på lite annet enn det man konkret spør om. Denne utfordringen er som regel størst i rene kvantitative undersøkelser, men kan også være en utfordring i de kvalitative. Uventede effekter og uforutsette virkninger kan med andre ord falle utenfor undersøkelsen. Ofte ansees det som positivt å få svar på det en spør om, men det forutsetter at fokus i undersøkelsesdesignet og på spørsmålene ikke er for snevert.
2. For det andre kan respondenter ha en tendens til å svare det de tror intervjueren ønsker å høre. Utfordringen blir forsterket ved ledende spørsmål.
3. For det tredje er det knyttet en utfordring til at respondenten svarer strategisk, det vil si at de svarer det de tror gagnar dem mest.

De to første utfordringene er det konsulentens oppgave å løse gjennom å tilnærme seg problemstillingene på en relevant, men åpen måte. For å sikre dette utarbeidet vi en intervjuguide (vedlegg). Denne ble sendt til respondentene før intervjuet slik at de kunne få oversikt over temaene vi ville spørre dem om. Det er nyttig siden intervjuene ble gjennomført per telefon, og en dermed ikke får mulighet til å registrere respondentens ikke-verbale kommunikasjon.

At konsulentens rolle er tydeliggjort og at respondenten derigjennom opplever at man ikke representerer et bestemt syn, vil også kunne redusere problemet med at respondenten svarer det de tror intervjueren vil høre.

Den siste utfordringen som går på strategiske besvarelser er primært en utfordring i de tilfeller der det kan forventes at svarene påvirker fordeling av goder og byrder. Her vil konsulentens bevissthet omkring muligheten for dette, og vurderingen av temaet ved tolkningen av svarene, være viktig for å balansere slike feilkilder. Fordi de aktuelle caseskolene er valgt ut på grunn av at de har lyktes med å gjennomføre alle tre undersøkelsene samt fått høy svarprosent på Foreldreundersøkelsen, ser vi ikke for oss dette som en stor bias.

2.3 Valg av caseskoler

Casestudien ble gjennomført våren/sommeren 2008. Kriterier for valg av case var at skolene hadde gjennomført Foreldre-, Lærer- og Elevundersøkelsen. Det skulle dessuten velges skoler på både barnetrinnet, ungdomstrinnet og videregående nivå. Hovedkriteriet for valg av caseskoler var imidlertid skoler som hadde fått høyest svarprosent på Foreldreundersøkelsen. Tanken var å få frem informasjon fra skoler med ”beste praksis” på dette feltet.

I følge tall fra Utdanningsdirektoratet hadde ca. 500 skoler gjennomført alle tre undersøkelsene⁴. Svarprosent på Foreldreundersøkelsen skulle videre danne grunnlag for valg av caseskoler. Helt konkret ble svarprosenten beregnet ut fra informasjon om antall foreldre som var invitert til å svare og antall svar som foreligger. Det var imidlertid ikke overensstemmelse mellom antall foreldre som har blitt invitert til å svare og antall elever på skolen. I noen tilfeller har langt færre enn antall barn ved skolen fått invitasjon til å delta og i noen tilfeller langt flere. Svarprosenten på Foreld-

⁴ Tall tilsendt fra Utdanningsdirektoratet i forbindelse med dette arbeidet.

reundersøkelsen var totalt sett relativt lav. Fjerde kvartil av svarprosent ligger på 43,5 %. Når vi setter opp kriteriene: 25 % største 1-7 skoler med 25 % høyest svarprosent i Foreldreundersøkelsen og 25 % høyest i Lærerundersøkelsen faller 9 skoler i denne kategorien. Antall skoler i størrelsen fra de 25 % minste til 50 % minste, samt de overnevnte kriteriene, finner vi 22. Tilsvarende kriterier for skoler som har 8.-10. trinn finner vi 4 i kategorien av de største skolene og én i kategorien av de minste skolene. For videregående skoler finner vi kun én skole som har gjennomført Foreldreundersøkelsene, og den har en svarprosent på ca. 11 %. Med dette som bakgrunn ble følgende kriterier brukt ved valg av caseskoler:

- Høyest svarprosent på Foreldreundersøkelsen
- Skolestørrelse: Vi har valgt blant skoler som er i kategorien største skoler og blant skoler som er i kategorien neste minste skoler (se redegjørelsen over)
- Geografi: Vi ønsket i utgangspunktet så stor geografisk spredning som mulig, men for å realisere de tre første kriteriene har vi valgt en noe mindre spredning enn det som var ønskelig

I tillegg til nevnte kriterier skulle utvalget bestå av skoler fra barnetrinnet, ungdomstrinnet og videregående skole. Fordi det kun var én videregående skole som hadde gjennomført Foreldreundersøkelsene, valgte vi å utvide med én case fra en liten skole i Troms, med elever fra 1-10 trinn, slik at seks skoler ble med i undersøkelsen (tabell 1). Valg av skoler er gjort i samråd med Utdanningsdirektoratet.

Tabell 1: Oversikt over skoler i casestudiene					
Trinn	Skole	Fylke	Elevtall	Svarprosent foreldreundersøkelse	Inviterte foreldre i prosent av elevtall
1 – 7	Vilberg skole	Oppland	127	83,3	99,2
1 – 7	Presteheia	Vest-Agder	305	69,5	99,0
8 – 10	Notodden Ungdomskole	Telemark	271	53,2	99,3
8 – 10	Nord-Odal ungdomsskole	Hedmark	165	67,3	101,8
1-10	Sand skole	Troms	134	61,4	97,0
VGS	Asker Videregående skole	Akershus	650	11,0	32,3

Kilde: Oxford Research 2008

Følgende ble intervjuet ved hver skole:

- Representant for skoleeier
- Rektor
- Representant for lærerne
- Representant for foreldrene

Totalt ble det gjennomført 24 intervjuer, hovedsakelig i uke 24 og 25. Hvert intervju ble gjennomført per telefon og varte i ca. 60 minutter. Informantene ble ringt opp på tidligere avtalt tidspunkt. De fikk tilsendt intervjuguiden på forhånd og ble informert om prosedyren før intervjuet startet. Spørsmålene ble lest opp til informantene, og svarene ble skrevet på PC mens samtalen pågikk. Etter hvert intervju ble intervjuet renskrevet og ufullstendige setninger og forkortelser ble skrevet ferdig. Analyseprosessen foregikk på flere nivåer. Første nivå refererer til renskriving av intervjuene. Deretter ble sentrale kjerneområder identifisert. Til sist ble intervjuene analysert tematisk ut fra kjerneområdene analysen fokuserer på.

3 En beskrivelse av seks skoler

I dette kapittelet presenteres hver de seks skolene som var med i undersøkelsen. På bakgrunn av intervjuer med representanter fra skoleeier, skoleledelsen, lærere og foreldre har vi laget en beskrivelse av hvordan skolene gjennomførte undersøkelsene. Beskrivelsene er basert på data fra SSB og informasjon fra informantene, og de gjøres på tilnærmet lik måte for alle skolene. Først presenteres faktainformasjon om skolene. Deretter beskrives hvordan skolene har gjennomført undersøkelsene.

3.1 Vilberg skole

Vilberg skole ligger naturskjønt til i Østre Toten kommune i Oppland fylke. Skolen har 127 elever, fordelt på 1.-7. trinn. Det er én klasse på hvert trinn. Skolen ledes av rektor og det er 13 lærere ansatt ved skolen. Vilberg skole er én av i alt syv barne-skoler og to ungdomsskoler i kommunen.

3.1.1 Gjennomføring av undersøkelsene

Vilberg skole gjennomførte Elevundersøkelsen, Lærerundersøkelsen og Foreldreundersøkelsen våren 2008. Svarprosenten på Foreldreundersøkelsen var 83,3.

3.1.2 Initiativ og planlegging av undersøkelsene

Initiativet til å gjennomføre undersøkelsene kom fra skoleeier. Skoleeier hadde gjort et vedtak på at alle skolene i kommunen skulle gjennomføre alle tre undersøkelsene. Rektor var ansvarlig for undersøkelsene ved skolen. På Foreldreundersøkelsen delte hun imidlertid ansvaret med leder av foreldrerådets arbeidsutvalg (FAU). Rektors initiativ handlet om å følge opp skoleeiers pålegg gjennom å motivere og skape behov og interesse for undersøkelsene samt å få frem viktigheten av å gjennomføre dem. Det ble sendt ut informasjonsbrev fra skolekontoret til alle lærerne med oppfordring om å delta i Lærerundersøkelsen. Videre tok leder av kommunalt foreldreutvalg (KFU) og skoleeier initiativ til et å lage et informasjonsbrev til alle foreldrene i kommunen. Rektor var pådriver i planleggingsfasen. I samarbeid med leder av FAU hadde hun laget følgende prosedyre for hvordan Foreldreundersøkelsen skulle gjennomføres:

- Informasjon gjennom skolens månedlige tidsskrift
- Informasjon på skolens hjemmeside
- Diskutert i kommunalt foreldreutvalg (KFU)
- Diskutert i foreldrerådets arbeidsutvalg (FAU)
- Utarbeidet en detaljert bruksanvisning til foreldre
- Undersøkelsen gjennomføres i forbindelse med foreldresamtalen på skolen

3.1.3 Praktisk gjennomføring av undersøkelsene

Rektor hadde ansvaret for gjennomføring av Elevundersøkelsen. Elevgrupper ble plassert på skolens datarom for å gjennomføre undersøkelsen. Rektor var til stede

under gjennomføringen for alle elevene, og informerte om undersøkelsen og besvarte spørsmål fra elevene. Rektor ga også lesehjelp til elever som hadde behov for det.

Gjennomføring av Lærerundersøkelsen foregikk som en del av lærernes møtetid. Rektor informerte om undersøkelsen på et informasjonsmøte og delte ut passord.

Foreldreundersøkelsen ble gjennomført i tilknytning til konferansetimen på skolen. Mot slutten av samtaletiden informerte lærerne om betydningen av undersøkelsen, og delte ut en konvolutt med brukernavn og passord til foreldrene. Representanter fra FAU var til stede på skolen gjennom hele perioden med konferansetimer. Foreldrene fikk tilbud om å gjennomføre undersøkelsen på skolen umiddelbart etter konferansetimen. Foreldre som hadde behov for teknisk hjelp eller lesehjelp fikk det. FAU hadde organisert premiering til den klassen som fikk høyest svarprosent.

3.1.4 Bruk av informasjon fra undersøkelsene

Da resultatene fra undersøkelsene var klare hadde rektor en gjennomgang av disse med personalet. Resultatene fra Foreldreundersøkelsen ble grundig drøftet i FAU. I tillegg ble det arrangert et oppfølgingsmøte i skolekontorets regi på skolen (med tre representanter fra skolekontoret, rektor og FAU-leder), der fokus var gjennomgang av resultatene fra undersøkelsene. Konkret oppfølging av Elevundersøkelsen foregikk ved at rektor deltok på klassemøte i hver enkelt klasse. Rektor informerte om resultatene og læringsarbeidet til elevene ble drøftet. Som eksempel opplevde flere elever at det stilles høyere krav, noe som igjen påvirker trivselen.

Det var ikke satt i gang noen oppfølgingstiltak fra Lærerundersøkelsen. Vilberg skole har få ansatte, og resultatene fra undersøkelsen ga av den grunn ikke detaljert informasjon tilbake til skolen. I all hovedsak rapporteres det at lærerne er fornøyde.

Når det gjelder bruk av informasjon fra Foreldreundersøkelsen ble det arrangert et felles foreldremøte med informasjon om resultatene. Det ble også arrangert klasseforeldremøter på alle trinn, der de utvalgte forbedringsområdene, konferansetimer og faglige utfordringer var temaer. Rektor ønsket en utdyping fra foreldrene i forhold til det de hadde svart på undersøkelsen.

3.2 Presteheia skole

Presteheia skole ligger på Gimlekollen i Kristiansand kommune i Vest-Agder fylke. Skolen ligger i et mangfoldig nærmiljø med kort avstand til naturen. Presteheia skole er inndelt i rødt landskap (1-2 trinn), blått landskap (3-4 trinn) og grønt landskap (5-7 trinn). Skolen har 296 elever. Skolen ledes av rektor og assisterende rektor, og det er 20 lærere ansatt ved skolen. Presteheia skole er én av i alt 38 grunnskoler i kommunen.

3.2.1 Gjennomføring av undersøkelsene

Presteheia skole gjennomførte Elevundersøkelsen, Lærerundersøkelsen og Foreldreundersøkelsen våren 2008. Svarprosenten på Foreldreundersøkelsen var 69,5, hvilket er opp fra 55 året før.

3.2.2 Initiativ og planlegging av undersøkelsene

Initiativet til å gjennomføre undersøkelsene kom fra skoleeier. Skolene i kommunen skulle gjennomføre Elevundersøkelsen og Foreldreundersøkelsen. For å få mest mulig informasjon fra brukergruppene hadde imidlertid rektor et ønske om å gjennomføre alle tre undersøkelsene. Dette gir etter rektors mening mulighet til å avdekke styrker og svakheter ved skolen og å følge utviklingen over tid. I forkant av undersøkelsene ble informasjonsarbeidet sterkt vektlagt. Det ble informert om Elevundersøkelsen og Foreldreundersøkelsen på skolens hjemmesider og på elevenes ukeplaner. Lærerne forklarte om undersøkelsen til elevene og gjennomgikk enkelte begreper. Dessuten ble det gjort en del teknisk forarbeid med hensyn til tilgjengelige datamaskiner, tidspunkt for gjennomføring og antall brukernavn.

Planlegging av Lærerundersøkelsen foregikk ved at det ble avtalt tidspunkt for gjennomføring og at det ble lagt opp til en konkurranse mellom trinnene via hjemmesiden om gjennomføringen av undersøkelsen.

Skolen sendte ut felles informasjonsbrev til foreldrene om Foreldreundersøkelsen. I tillegg ble foreldrene minnet på Foreldreundersøkelsen via elevenes ukeplaner og skolens hjemmesider.

3.2.3 Praktisk gjennomføring av undersøkelsene

Gjennomføring av Elevundersøkelsen forgikk i landskapene der elevene vanligvis er. Det ble avtalt på forhånd hvilke dager de ulike trinn skulle gjennomføre undersøkelsen, slik at det var nok tilgjengelige datamaskiner. Lærerne hadde en liste over alle elevene, og hver elev ble krysset av. Det var en lærer til stede under gjennomføringen, men elevene ble oppfordret til å gjennomføre uten hjelp.

Gjennomføring av Lærerundersøkelsen foregikk som en del av lærernes møtetid.

Foreldrene fikk tilbud om å komme på skolen for å besvare undersøkelsen, men de valgte å gjennomføre den hjemme. For å få høy svarprosent ble foreldrene purret på gjennom ukeplaner og på skolens hjemmeside, og Foreldreundersøkelsen var tema på FAU og styremøter.

3.2.4 Bruk av informasjon fra undersøkelsene

Skolen har hatt et ønske om å bruke informasjonen fra undersøkelsene. Det pekes på at det er nyttig å sammenlikne resultater fra år til år, og registrere utviklingen. Elevene var umotiverte på slutten av skoleåret, så konkrete tiltak fra undersøkelsene blir ikke gjennomført før til høsten. Når resultatet fra Elevundersøkelsen foreligger gir rektor vanligvis tilbakemelding til klassetrinnet. Rektor har delegert ansvaret med å følge opp undersøkelsen til lærerne. Det blir valgt ut noen temaer som diskuteres med elevene. Lærerne samtaler med elevene i grupper om hva elevene har svart, og de prøver i felleskap å finne forklaringer på elevenes svar. Konkrete tiltak velges ut på bakgrunn av dette.

Resultater fra Lærerundersøkelsen oppfattes som et internt dokument og legges vanligvis ikke ut på skolens hjemmeside. Med bakgrunn i undersøkelsen avgjør rektor, i samarbeid med pedagogisk ledgruppe, hvilke temaer som skal løftes frem.

Rektor informerer på FAU-møte om foreløpige resultater fra Elevundersøkelsen og Foreldreundersøkelsen. De ferdige resultatene fra Foreldreundersøkelsen foreligger til høsten. På alle foreldremøtene om høsten informerer rektor om sentrale funn i

både Elev- og Foreldreundersøkelsene. I samarbeid med Skolemiljøutvalget avklares både hva som ønskes lagt ut på hjemmesiden og hva det skal arbeides videre med.

3.3 Notodden ungdomsskole

Notodden ungdomsskole ligger i Notodden kommune i Telemark fylke. Skolen har 271 elever, fordelt på 8. – 10.trinn. Skolen ledes av rektor og inspektør og det er 23 lærere ansatt ved skolen. Notodden ungdomsskole er en av i alt elleve skoler i kommunen, åtte rene barneskoler, én kombinert barne- og ungdomsskole og to ungdomsskoler.

3.3.1 Gjennomføring av undersøkelsene

Notodden ungdomsskole gjennomførte Elevundersøkelsen, Lærerundersøkelsen og Foreldreundersøkelsen våren 2008. Svarprosenten på Foreldreundersøkelsen var 53,2.

3.3.2 Initiativ og planlegging av undersøkelsene

Initiativet til å gjennomføre undersøkelsene kom fra skoleeier. Skoleeier hadde et ønske om å gjennomføre alle undersøkelsene for å få alle brukergruppene i skolen i tale. Rektor avgjorde at skolen skulle gjennomføre alle tre undersøkelsene, hvilket ga muligheter for å finne styrker og svakheter ved skolen, samt bevissthet rundt arbeidet.

Rektor hadde ansvar for gjennomføring av undersøkelsene. I forkant av Elevundersøkelsen hentet rektor ut tilgjengelig informasjon fra internett, og satte opp tid til gjennomføring. Kontaktlærerne hadde planlagt undersøkelsen i teamene, der det ble diskutert hvordan gjennomføringen skulle gjøres.

Som planlegging av Lærerundersøkelsen hadde administrasjonen bestemt dato for gjennomføring. Det ble laget ei liste med passord. Det var frivillig å besvare undersøkelsen.

For å øke svarprosenten tok skoleeier initiativ til en erfaringsutveksling mellom skoleeier og rektorer om ulike måter å gjennomføre Foreldreundersøkelsen på. Skolene i kommunen er ulike, og av den grunn ble det ikke utarbeidet en standard mal for gjennomføring. På Notodden ungdomsskole ble det enighet om å gjennomføre Foreldreundersøkelsen i tilknytning til foreldremøte. FAU ble informert i forkant. Lærerne lagde en brukerguide for foreldrene.

3.3.3 Gjennomføring av undersøkelsene

Kontaktlærer hadde ansvar for gjennomføring av Elevundersøkelsen. Kontaktlærer tok med seg sin klasse til datarommet, der det ble delt ut passord. Det var en lærer til stede under gjennomføringen. Elever som var borte, besvarte undersøkelsen på et senere tidspunkt. Lærerne forklarte ord og begreper samt ga teknisk hjelp ved behov.

Til Lærerundersøkelsen var det satt av tid av lærernes fellestid til å besvare undersøkelsen. Rektor purret på de lærerne som ikke var til stede.

Foreldreundersøkelsen ble gjennomført på foreldremøte eller konferansetimen i april. Kontaktlærerne fikk brukernavn og passord som de delte ut til foreldrene. Det var

kontaktlærer som hadde ansvar for å informere foreldrene. Som del av foreldremøtet gikk foreldrene til datarommet for å besvare undersøkelsen. Alle deltakerne på møtet ble oppfordret til å besvare. Foreldre som ikke var på foreldremøtet fikk mulighet til å besvare undersøkelsen på foreldrekonferansen eller hjemme. De som ikke var på foreldremøtet fikk informasjonsbrev og passord tilsendt i posten.

3.3.4 Bruk av informasjon fra undersøkelsene

Gjennom undersøkelsene fikk skolen mulighet til å finne styrker og svakheter, og å studere skolens utvikling over tid. Rektor fortalte at det ikke var gitt noen tilbakemelding fra undersøkelsene enda. Skolen hadde stort arbeidspress i mai, med eksamensavvikling og fullføring av påbegynte oppgaver. Rektor formidlet at det skal arbeides konkret med resultatene fra undersøkelsene til høsten. Skolen har ei gruppe som arbeider med utviklingsarbeid. En representant fra gruppa skal lete frem sentrale temaer fra de tre undersøkelsene. Tanken er at temaene som velges skal diskuteres i personalet og at det derfra utarbeides tiltak. Skolen har tidligere satt i gang lærings-samtaler med elevene. Dette ble iverksatt før resultatene fra Elevundersøkelsen kom, men det kan likevel passe godt inn som etterarbeid til Elevundersøkelsen.

3.4 Nord-Odal ungdomsskole

Nord-Odal ungdomsskole ligger vakkert til ved Storsjøen i Nord-Odal kommune i Hedmark fylke. Skolen har 170 elever, fordelt på 8.-10. trinn. Skolen ledes av rektor og inspektør og det er 15 lærere ansatt ved skolen. Nord-Odal ungdomsskole er én av i alt to barneskoler og én ungdomsskole i kommunen.

3.4.1 Gjennomføring av undersøkelsene

Nord-Odal ungdomsskole gjennomførte Elevundersøkelsen, Lærerundersøkelsen og Foreldreundersøkelsen våren 2008. Svarprosenten på Foreldreundersøkelsen var 67,3.

3.4.2 Initiativ og planlegging av undersøkelsene

Initiativet til å gjennomføre undersøkelsene kom fra skoleeier. Skoleeier hadde vedtatt at alle undersøkelsene skulle gjennomføres. På den måten fikk de bekreftet hvordan de ulike brukerne opplever skolen. De har drøftet hvordan de skulle få økt deltakelse i undersøkelsene, og det har vært arbeidet med å synliggjøre betydningen av undersøkelsene.

Rektor på skolen avgjorde hvordan undersøkelsene skulle gjennomføres. I forkant av undersøkelsene informerte rektor eller teamleder om Elevundersøkelsen i alle klasser. Det ble informert om betydningen av Elevundersøkelsen, enkelte ord og begreper ble forklart, og det ble vektlagt at undersøkelsen skulle besvares på en ordentlig måte. Rektor lagde en gjennomføringsplan for hver klasse.

Rektor informerte lærerne om Lærerundersøkelsen på et personalmøte, der det gikk frem at det var ønskelig at alle svarte. Lærerne på skolen har bærbar PC, slik at det var enkelt å få gjennomført undersøkelsen.

På felles rektormøter i kommunen ble det diskutert gode måter å gjennomføre Foreldreundersøkelsen på. Det ble ikke laget standardmaler for skolene i kommunen.

3.4.3 Gjennomføring av undersøkelsene

Kontaktlærer hadde ansvar for gjennomføring av Elevundersøkelsen. Dette foregikk stort sett ved at kontaktlærer tok med seg sin klasse til datarommet. Kontaktlærer fikk utdelt elevliste med passord i forkant, og krysset av når elevene hadde gjennomført. Som hovedregel var kontaktlærer til stede under gjennomføringen. Elever som var borte på dagen for undersøkelsen, gjennomførte undersøkelsen når de kom tilbake. Elevene ble oppfordret til å være ærlige.

For Lærerundersøkelsen delte rektor ut en konvolutt med informasjonsbrev med svarfrist og passord til lærerne. Lærerne kunne besvare undersøkelsen hjemme eller i ledig tid i løpet av skoledagen. De som ikke besvarte fikk en påminnelse på arbeidsplassen sin.

Foreldreundersøkelsen ble gjennomført som del av vårens foreldremøte. Det er to klasser på hver trinn og det var felles foreldremøte for begge klassene. Som en del av det planlagte programmet gikk foreldrene puljevis inn på PC-rommet for å besvare undersøkelsen. Alle som var på foreldremøtet ble oppfordret til å besvare på møtet. Det var ikke mange som tok med seg passord hjem for å besvare hjemme. De som ikke var på foreldremøtet fikk informasjonsbrev og passord tilsendt. Foreldrene fikk også tilbud om å besvare undersøkelsen på papir, men det var ingen som valgte dette. En uke før svarfristen utløp var rektor av den oppfatning at svarprosenten ikke var god nok. Han sendte da purrebrev til foreldrene med opplysning om pengepremie til den klassen med høyest svarprosent. Svarprosenten økte etter dette initiativet.

3.4.4 Bruk av informasjon fra undersøkelsene

Ved gjennomføring av undersøkelsene fikk skolen et bilde av hvordan brukerne opplever skolen. Rektor fortalte at det interessante med undersøkelsene var å sammenlikne resultatet over flere år, og da registrere om det er positiv eller negativ utvikling. Rektor hadde laget en analyse av resultatene fra undersøkelsene. Han presenterte resultatene og sammenliknet resultatene med landsgjennomsnittet. Analysen fortalte om mye positivt ved Nord-Odal ungdomsskole. Rektor skisserte forslag til tiltak basert på negative forhold i undersøkelsen. Følgende områder kunne forbedres: motivasjon, vurdering og veiledning, arbeidsmiljø, elevmedvirkning, støtte fra foreldre/foresatte og utviklingssamtale/konferansetime. Rektor presenterte analysen med forslag til tiltak for lærerne og på FAU-møte. Det var ikke gjennomført konkrete tiltak enda, men dette skulle gjøres til høsten. Det var avtalt nytt FAU-møte, der resultatet fra undersøkelsen er tema. Videre hadde rektor foreslått en planleggingsøkt til høsten med representanter fra elevrådet, FAU, lærerne og skoleledelsen, samt et motivasjonsforedrag. På bakgrunn av dette avgjøres hvilke konkrete tiltak som skal iverksettes.

Resultatene fra Elevundersøkelsen ble også brukt til å få i gang engasjement hos politikere. Det er en utfordring å engasjere politikere i skole spørsmål, men følgende eksempel kan illustrere at elevenes stemmer blir lyttet til: Toalettforholdene ved Nord-Odal ble i undersøkelsen beskrevet som kritikkverdige. Dette fikk politikerne informasjon om, noe som resulterte i at kommunen bevilget 180 000,- kroner til nye toaletter.

3.5 Sand skole

Sand skole ligger i Balsfjord kommune i Troms fylke. Skolen har 121 elever, fordelt på 1.-10. trinn. Skolen ledes av rektor og inspektør og det er 19 lærere ansatt ved skolen. Sand skole er én av i alt fem skoler i kommunen.

3.5.1 Gjennomføring av undersøkelsene

Sand skole gjennomførte Elevundersøkelsen, Lærerundersøkelsen og Foreldreundersøkelsen våren 2008. Svarprosenten på Foreldreundersøkelsen var 61,4.

3.5.2 Initiativ og planlegging av undersøkelsene

Initiativet til å gjennomføre undersøkelsene kom fra skoleeier. Skoleeier hadde behov for å få en oversikt over hva som rører seg sett ut fra elevenes, foreldrenes og lærernes synspunkt. Det ble gjort vedtak om at alle skolene i kommunen skulle gjennomføre de tre undersøkelsene. Gjennomføring av undersøkelsene ble drøftet i rektor-nettverket i kommunen.

Rektor informerte på skolen om at undersøkelsene skulle gjennomføres, og gjennomføringen ble en del av skolens "årshjul". I forkant av Elevundersøkelsen timeplanfestet rektor tidspunkt for gjennomføring. Alle elever på 5.-10. trinn skulle besvare den. Skolen hadde laget en egen undersøkelse for elever på 1-4.trinn. Administrasjonen synliggjorde på årshjulet når undersøkelsene skulle gjennomføres. Kontaktlærer var ansvarlig for gjennomføringen.

Planlegging av Lærerundersøkelsen foregikk ved at det ble satt av tidspunkt på lærernes "langdag" (fellestid) til gjennomføring av undersøkelsen. Lærerne på skolen har egne bærbare PCer, slik at det var enkelt for dem å besvare.

Kontaktlærer fikk ansvar for å gjennomføre Foreldreundersøkelsen. Kontaktlærer hadde også ansvar for å gi informasjon til foreldrene. Klasseforeldremøtene var hovedarena for gjennomføring av Foreldreundersøkelsen.

3.5.3 Praktisk gjennomføring av undersøkelsene

Kontaktlærer hadde ansvar for gjennomføring av Elevundersøkelsen. Kontaktlærer fikk utdelt liste med passord i forkant, og de måtte ha oversikt over hvilke passord som ble benyttet. Gjennomføringen foregikk klassevis og kontaktlærer var til stede. Elever som var borte den dagen undersøkelsen ble besvart, gjennomførte undersøkelsen når de kom tilbake. Elevene ble oppfordret til å være ærlige.

For Lærerundersøkelsen fikk lærerne tildelt passord, og de besvarte undersøkelsen på avtalt fellestid. De som ikke var til stede den aktuelle dagen, fikk passordet på arbeidsplassen sin, med beskjed om å svare.

Foreldreundersøkelsen ble i hovedsak gjennomført som en del av vårens foreldremøte. Men det var også mulig å gjennomføre undersøkelsen på konferansetimen. Etter at foreldrene hadde fått informasjon gikk de for å besvare undersøkelsen. Alle som var på foreldremøtet ble oppfordret til å besvare på foreldremøte. Det var relativt få som tok med seg passord hjem for å besvare hjemme.

3.5.4 Bruk av informasjon fra undersøkelsene

Sand skole har gjennom flere år vært både bonusskole og demonstrasjonsskole. Ved gjennomføring av undersøkelsene fikk skolen et bilde av hvordan foreldre, elever og lærere opplever skolen, noe som oppleves som nyttig i arbeidet.

Når resultatet fra Elevundersøkelsen foreligger diskuteres vanligvis resultatene av lærerne på hovedtrinnene. Deretter presenteres resultatene for alle lærerne før diskusjon i plenum. Det er viktig at alle lærerne vet om resultatene på alle trinn. I år valgte skolen å vente med å presentere og diskutere resultatene til planleggingsdagene ved oppstart på høsten, ettersom de involverte da er mer motivert og bevisst nye oppgaver. Til høsten presenteres også Elevundersøkelsen i elevrådet.

Resultatene fra Lærerundersøkelsen skal diskuteres på kursdag til høsten.

Når det gjelder bruk av Foreldreundersøkelsen ble resultatene oversendt FAU-leder og det skal diskuteres i samarbeidsutvalget. Resultatene kopieres også opp og samtlige foresatte får hvert sitt eksemplar. Videre ble det foreslått et felles tilbakemeldingsmøte for alle foreldrene på skolen.

På bakgrunn av resultatene i undersøkelsene avgjøres hvilke konkrete tiltak som skal iverksettes. Informasjonen fra undersøkelsene vil også bli benyttet når skoleeier har medarbeidesamtale med rektorene, ved tilsynsbesøk og til diskusjon i rektorkollegiet i kommunen.

3.6 Asker videregående skole

Asker videregående skole ligger i Asker kommune i Akershus fylke. Skolen har 650 elever, fordelt på vg1, vg2 og vg3. Skolen tilbyr utdanningsprogrammene studiespesialisering og idrettsfag samt alternative opplæringstilbud for elever som trenger ekstra tilrettelegging. Skolen ledes av rektor og assisterende rektor, og det er 90 ansatte ved skolen.

3.6.1.1 Gjennomføring av undersøkelsene

Asker videregående skole gjennomførte Elevundersøkelsen, Lærerundersøkelsen og Foreldreundersøkelsen våren 2008. Svarprosenten på Foreldreundersøkelsen var 11.

3.6.2 Initiativ og planlegging av undersøkelsene

Initiativet til å gjennomføre undersøkelsene kom fra skoleeier. Skoleeier oppfordret skolene til å gjennomføre undersøkelsene, og det var et ønske om å få alle brukerne i skolen til å uttale seg. På videregående skole er det særlig vanskelig å nå frem til foreldregruppen, og man var nysgjerrige på hva foreldrene mente om skolen. Skoleeier har prioritert sin egen kvalitetsundersøkelse som alle skolene skal gjennomføre. Ved planleggingen av Elevundersøkelsen var det fokus på hvordan man kunne få opp svarprosenten. Skolen hadde tidligere hatt lav svarprosent på Elevundersøkelsen, og det ble tatt noen grep for å øke den. For å synliggjøre betydningen av undersøkelsen var en representant fra ledelsen tilstede under gjennomføringen. Alle elevene på skolen har bærbar PC, noe som forenklet gjennomføringen.

Også i planlegging av Lærerundersøkelsen var oppmerksomhet knyttet til å øke svarprosenten. Det ble bestemt å besvare undersøkelsen samlet på et fellesmøte for lærerne.

I forkant av Foreldreundersøkelsen ble det avgjort at rektor skulle delta på foreldremøte for elever på vg1 for å informere om undersøkelsen, og for å forsøke å øke svarprosenten.

3.6.3 Praktisk gjennomføring av undersøkelsene

Ledelsen ved skolen lagde en fast tidsplan for gjennomføring av Elevundersøkelsen. En lærer var til stede i den klassen han hadde undervisning i den aktuelle timen undersøkelsen skulle besvares. Alle elever fikk utdelt brukernavn og passord og gjennomførte undersøkelsen i løpet av en skoletime. En representant fra ledelsen var også til stede under gjennomføringen.

Ved Lærerundersøkelsen fikk lærerne tildelt passord, og de besvarte undersøkelsen på avtalt fellestid. Lærerne satt ved sin egen PC og besvarte undersøkelsen.

Foreldreundersøkelsen ble knyttet til foreldremøtet tidlig på våren. Rektor deltok på foreldremøtet og presenterte undersøkelsen. Foreldrene ble godt orientert på møtet, og de fikk en konvolutt med passord og informasjonsbrev med seg hjem for å besvare undersøkelsen hjemme.

3.6.4 Bruk av informasjon fra undersøkelsene

Skolen hadde et ønske om å gjøre bruk av undersøkelsene. Det er nyttig å kunne sammenlikne resultater gjennom flere år og registrere utvikling. Elever som gikk vg1 i vår fikk ikke oppleve nytten av undersøkelsen, men nye elever som begynner neste år kan få oppleve nytte ved at resultatene fra undersøkelsen fører til endring. Analysen kom imidlertid relativt seint på skoleåret, hvor prioriterte oppgaver var å få gjennomført eksamen og fullføre og avslutte allerede påbegynte oppgaver. Resultatene fra undersøkelsene drøftes vanligvis med tillitsvalgte og skolens utvalg før ledergruppa vedtar tiltak. Konkrete tiltak gjennomføres til høsten. Når resultatet fra Elevundersøkelsen og Lærerundersøkelsen var ferdigstilt, var det tema på et fellesmøte for lærerne. En representant fra ledelsen presenterte en oppsummering fra undersøkelsene. Deretter ble det diskusjon rundt spørsmål knyttet til skolens satsingsområder, som var vurdering, læringsmiljø og elevmedvirkning. De ulike oppfatningene mellom lærer og elev ble også drøftet, og lærerne ble oppfordret til å reflektere rundt sin egen undervisning.

Informasjon fra undersøkelsene skal også benyttes til medarbeidesamtale med rektorene og skoleeier, i tilsynsmøter mellom skoleeier og rektor samt til rapportering til Fylkestinget.

Resultater fra Foreldreundersøkelsen ble ikke tatt opp i disse møtene, dels fordi skolen hadde lav svarprosent og dels fordi spørsmålene i Foreldreundersøkelsen opplevdes som lite relevante for foreldre til elever på videregående skole.

4 Håndtering av undersøkelsene

I dette kapitlet drøftes resultater fra casestudien. Ved gjennomgang av intervjuene ble sju temaer løftet frem som sentrale. Oppdragsgiver har formulert en rekke spørsmål som ønskes besvart. Disse spørsmålene blir gruppert og diskutert under følgende sju overskrifter:

- Skoleeier og rektors rolle
- Praktisk tilrettelegging av undersøkelsene
- Bruk av resultater fra undersøkelsene
- Nasjonalt nivå i undersøkelsen
- Skole- hjem samarbeid
- Praktiske og organisatoriske hovedutfordringer
- Forslag til å øke svarprosenten

4.1 Skoleeier og rektors rolle

I dette avsnittet drøftes skoleeier og rektors rolle i forhold til initiativ og hvilken betydning involverte skoleeiere har hatt for gjennomføring av de ulike undersøkelsene.

4.1.1 Initiativ til undersøkelsene

Ett av spørsmålene som denne evalueringen skulle belyse omhandler hvem som har tatt initiativet til at skolen har gjennomført alle tre brukerundersøkelsene. Og hva var motivasjonen for å gjennomføre dem?

Det synes først og fremst å være skoleeier som tok i initiativet til å gjennomføre brukerundersøkelsene. Men rektorene var også involvert. Vi kan skille mellom skoleeiernivå og rektornivå, men casestudiene viser at disse nivåene kan henge sammen. En skoleeier sa for eksempel at han ble enig med alle rektorene om å gjøre Foreldreundersøkelsen obligatorisk. Men i all hovedsak var det skoleeierne som hadde tatt initiativet til gjennomføring av undersøkelsene. Hvordan initiativet ble realisert i praksis varierte. En måte var å gjøre vedtak om at skolene i kommunen skulle gjennomføre alle tre undersøkelsene. Da kunne en sikre at alle rektorene gjorde jobben med å gjennomføre undersøkelsene og at alle tre brukergruppene i skolen fikk uttale seg om skolen.

Andre skoleeiere hadde ikke noe ønske om å pålegge rektorene å gjennomføre undersøkelsene, ettersom skolene er selvstendige enheter med rektor som leder. De kunne likevel ønske at skolene gjennomførte undersøkelsene. En skoleeier opplyste at de hadde sin egen pålagte kvalitetsundersøkelse i kommunen, og at det dermed var tilstrekkelig med en anmodning til rektor om å besvare de tre brukerundersøkelsene.

Rektorenes motivasjon for å gjennomføre undersøkelsene varierte. En rektor fortalte at skoleeier hadde pålagt dem å gjennomføre undersøkelsene. Denne rektoren var imidlertid bevisst på å bruke undersøkelsene aktivt, og hun så selv mange muligheter knyttet til dem. En annen motiverende faktor er ønske om å få informasjon og kunnskap om hvordan brukergruppene opplever skolehverdagen, og ikke minst få frem hvordan foreldrene opplever skolen.

Det er spesielt utfordrende å få engasjert foreldrene til elever i videregående skole til å gjennomføre Foreldreundersøkelsen. En hovedgrunn til dette er at undersøkelsen i seg selv er lite tilpasset situasjonen til elever på dette trinnet.

Ett argument, som flere rektorer fremsatte, er knyttet til nytten av undersøkelsene. Rektorene så betydningen av å få informasjon og kunnskap over flere år, og på den måten kunne registrere utvikling over tid.

4.1.2 Skoleeieres rolle og betydning

I dette avsnittet belyses skoleeieres rolle og betydning for gjennomføring og oppfølgingen av undersøkelsene våren 2008.

Som tidligere nevnt ble initiativet til undersøkelsene tatt av skoleeierne i kommunene. Skoleeierne kunne likevel ha ulike roller i arbeidet. Flere skoleeiere hadde en aktiv rolle i idéfasen eller diskusjonsfasen av undersøkelsene. Dette ble ofte gjort ved å benytte eksisterende rektornettverk og invitere alle rektorene til samling med brukerundersøkelsene som tema. Rektorene hadde mye erfaring med hvordan undersøkelser kunne gjennomføres, og en slik erfaringsutveksling mellom skoleeier og rektorer ble løftet frem av flere skoleeiere. Erfaringsutvekslingene endte imidlertid ikke med standardprosedyrer for gjennomføring, men rektorene fikk forslag til mulige måter å gjennomføre undersøkelsene på.

Mange skoleeiere så utfordringen med å få høy deltakelse på Foreldreundersøkelsen. Flere skoleeiere løste dette ved å ha erfaringsutveksling for å finne måter for å øke svarprosenten. På bakgrunn av erfaringsutvekslingene kom flere skoleeiere med oppfordring om å gjennomføre Foreldreundersøkelsen i tilknytning til foreldremøte eller konferansetime. Andre skoleeiere delegerte alt arbeidet med undersøkelsene til rektorene, og sendte kun ut e-post med informasjon og påminnelse om undersøkelsene og frister.

Casene viser at skoleeierne ofte var aktive tidlig i idéfasen og tok initiativ til erfaringsutveksling. Skoleeierne tok også initiativ til å etterspørre bruk av resultatene. Flere av skoleeierne fulgte opp ved å vurdere resultatene i medarbeidersamtale mellom skoleeier og rektor, og arrangerte tilsynsmøter mellom skoleeier og rektor med gjennomgang av resultatene fra undersøkelsene.

Skoleeierne var imidlertid lite involvert i selve gjennomføringen av undersøkelsene. I casene hadde rektorene ansvaret for planlegging, gjennomføring og oppfølging av undersøkelsene. Skoleeiers betydning handlet ofte om oppfølging og støtte, samt å vise rektorene tillit. Oppfølgingen fra skoleeier varierte fra å være aktivt deltakende til å delegere alt arbeidet med undersøkelsene til rektorene. Enkelte skoleeiere deltok ved at de lyttet til rektorene på rektormøter og tok avgjørelser i samråd med dem, mens andre skoleeiere delegerte alt ansvar for undersøkelsene til rektorene, og hadde full tillit til at rektorene gjennomfører undersøkelsene på en tilfredsstillende måte.

4.2 Praktisk tilrettelegging av undersøkelsene

Dette avsnittet handler om hvordan skolene gjorde den praktiske tilretteleggingen av undersøkelsene.

På mange av skolene hadde rektor hovedansvar for planlegging, gjennomføring og oppfølging av undersøkelsene. Dette inkluderer blant annet å:

- skape interesse for undersøkelsene

- få frem betydningen av å gjennomføre undersøkelsene
- motivere det pedagogiske personalet
- involvere det pedagogiske personalet

4.2.1 Involvering av det pedagogiske personalet

Måten det pedagogiske personalet var involvert på i gjennomføring og oppfølging av undersøkelsene drøftes i dette avsnittet.

Ved mange av caseskolene hadde kontaktlærerne fått oppgaven med å gjennomføre Elevundersøkelsen. Dette inkluderte også å gi informasjon til elevene og foreldrene. Det var mest vanlig å gjennomføre Elevundersøkelsen klassevis i skoletiden. Rent praktisk tok kontaktlærer med klassen til datarommet for å besvare undersøkelsen, og en lærer var til stede under gjennomføringen. På flere av skolene hadde de erfaring med at dette var viktig for å sikre at elevene besvarte på en ordentlig måte, det vil si at de var ærlige og svarte så godt de kunne. En variant av dette var at en representant fra ledelsen var til stede under gjennomføringen, i tillegg til læreren. Dette for å synliggjøre at Elevundersøkelsen ble prioritert. En annen måte å gjennomføre på var at rektor tok hele ansvaret for gjennomføringen av undersøkelsen for alle elevene. Rektor tok da med seg elevgrupper på datarommet for å gjennomføre undersøkelsen, mens lærerne underviste sine klasser. Rektor informerte elevene om undersøkelsen, forklarte ord og begreper, og besvarte eventuelle spørsmål. Dette sikret at alle elevene fikk tilnærmet lik informasjon, lik forkaring av ord og begreper samt at alle elevene fikk tilnærmet samme svar på spørsmålene.

På caseskolene var det mest vanlig at lærerne besvarte Lærerundersøkelsen på fellesmøte i lærernes arbeidstid.

Flere rektorer fortalte at gjennomføring av Foreldreundersøkelsen var diskutert i kommunens rektorkollegium. Især ble det drøftet hvordan en kunne få høy svarprosent. På mange av caseskolene ble Foreldreundersøkelsen gjennomført i tilnytning til foreldremøte på skolen. Det var mest vanlig at kontaktlærerne stod for gjennomføring av Foreldreundersøkelsen. I praksis ble Foreldreundersøkelsen besvart som del av programmet på et klasseforeldremøte ved skolene. Lærerne informerte først om undersøkelsen, og deretter besvarte foreldrene undersøkelsen på skolens PCer.

På en skole ble imidlertid Foreldreundersøkelsen gjennomført i etterkant av foreldrekonferansen, og i nært samarbeid med FAU. Svært mange foreldre møter på skolen for å samtale med læreren om barnet sitt. En representant fra FAU var til stede på skolen under hele perioden med konferansetimer. En alternativ måte var at foreldrene besvarte Foreldreundersøkelsen hjemme, på egne PCer.

4.3 Bruk av resultater fra undersøkelsene

I dette kapitlet ser vi på bruk av resultatene fra undersøkelsene. Første avsnitt tar opp hvordan resultatene følges opp. Deretter belyses hva som kjennetegner skoleledelsen ved skoler som klarer å analysere og følge opp informasjonen fra undersøkelsene.

4.3.1 Oppfølging av resultatene fra undersøkelsene

I dette avsnittet drøftes hvordan resultatene fra undersøkelsene følges opp i ettertid.

Ved flere av caseskolene hadde rektor regien for oppfølging av resultatene. Flere av skolene valgte å utsette oppfølgingsarbeidet fra årets undersøkelse til etter sommerferien. Dette var dels fordi avslutningen på skoleåret oppleves som travel og som ugunstig for igangsetting av nye tiltak og dels fordi prioriterte oppgaver på våren er fullføring av påbegynte oppgaver samt gjennomføring av eksamen. Mange av rektorene hadde imidlertid laget forslag til hvordan oppfølgingsarbeidet kunne gjennomføres til høsten.

Informasjon fra rektor til personalet var den vanligste måten å følge opp Elevundersøkelsen på. Det foregikk ved at rektor informerte om resultatene fra undersøkelsen på et personalmøte for lærerne. En annen måte var at resultatene ble diskutert på hovedtrinnene ved skolene, og at lærerne i fellesskap kom frem til hvilke tiltak som skulle gjennomføres. En alternativ tilnærming for å følge opp resultatene på skolen, var at en rektor deltok på klassemøte i hver enkelt klasse for å informere om resultatene. Sammen med elevene ble resultater og tiltak drøftet, slik at elevene forstod begrunnelsene for resultatene.

Oppfølging av Lærerundersøkelsen skulle på flere av skolene drøftes til høsten.

En vanlig måte å følge opp Foreldreundersøkelsen på var at rektor informerte om resultatene på et FAU-møte. Andre måter var å arrangere felles foreldremøte for alle foreldrene ved skolen der resultatene fra Foreldreundersøkelsen ble presentert, eller å arrangere klasseforeldremøter på trinnene med forbedringsområdene fra undersøkelsen som tema. I de fleste casene tok skoleeier initiativ til et oppfølgingsmøte mellom skoleeier og skolene der resultater og tiltak fra undersøkelsene ble drøftet. Antall deltakere varierte mellom skolene. Fra en skole deltok for eksempel både rektor og leder av FAU.

4.3.2 Kjennetegn ved rektorer som følger opp undersøkelsene

I dette avsnittet beskrives kjennetegn ved rektorer som lykkes med å følge opp undersøkelsene.

Vi har forsøkt å identifisere hva som kjennetegner rektorer som lykkes med å analysere og følge opp undersøkelsene. Dette gjøres ved hjelp av tre begrep:

- Engasjement
- Involvering
- Bruk av resultatene

Engasjement handler om at rektorene selv deltok aktivt i gjennomføring og oppfølging av undersøkelsene. Et tydelig eksempel på dette var en rektor som tok hele ansvaret for gjennomføringen av Elevundersøkelsen for alle elevene.

Involvering refererer til at rektorene fikk det pedagogiske personale eller FAU engasjerte i undersøkelsene ved at de deltok i gjennomføringen. For eksempel hadde en rektor delegert ansvaret med å følge opp undersøkelsene til lærerne på de ulike trinnene. En annen rektor valgte å dele ansvaret for gjennomføring av Foreldreundersøkelsen med leder av FAU, og de lagde en prosedyre for hvordan Foreldreundersøkelsen skulle gjennomføres.

Et siste element handler om å gjøre bruk av resultatene fra undersøkelsene. For rektorer som lykkes med å analysere og følge opp undersøkelsene anses det som viktig å bruke resultatene. Dette handler om å forsøke å gjøre noe annerledes sett i forhold til tidligere praksis. Flere av rektorene valgte å utsette oppfølgingsarbeidet fra årets

undersøkelse til etter sommerferien. Rektorene hadde likevel en plan for hvordan oppfølgingsarbeidet skulle gjennomføres til høsten.

4.4 Nasjonalt nivå i undersøkelsen

Dette avsnittet handler om støtte og hjelp til undersøkelsen fra nasjonalt nivå (Utdanningsdirektoratet).

Informantene hadde flere forslag til hvordan Utdanningsdirektoratet kunne bistå rektorer og skoleeiere med å gjennomføre, analysere og følge opp undersøkelsene. I det følgende drøftes på hvilken måte nasjonalt nivå kan bistå skoleledere og skoleeiere slik at det blir enklere for dem å gjennomføre en lokal analyse.

Anbefalingene fra informantene grupperes i det følgende i seks elementer.

1. Utdanningsdirektoratet bør for det første pålegge kommunene å gjennomføre undersøkelsene, samt å pålegge rektorer/skoleeier å formidle resultatet fra undersøkelsene til de involverte.
2. Et annet element handler om informasjon. Det vil være behov for at utdanningsdirektoratet utarbeider mer skriftlig informasjonsmateriell. Det inkluderer både materiell om hensikten med undersøkelsene og veiledningsmanualer som beskriver hvordan undersøkelsene skal gjennomføres.
3. Et tredje moment er knyttet til innholdet i spørsmålene. Spørsmålene kunne med fordel vært mer i tråd med Kunnskapsløftet, slik at de også omhandler grunnleggende ferdighetene og elevsamtaler. Spørsmålene kunne også hatt mer fokus på alder. I de aktuelle undersøkelsene så mange av spørsmålene ut til å omhandle ungdomsskoleelever. Det er også nødvendig at spørsmålene formuleres enklere, spesielt i Foreldreundersøkelsen.
4. For det fjerde kunne det utarbeides en elektronisk informasjonsboks til hvert av spørsmålene i undersøkelsene slik at en kan klikke på boksen for å få mer utfyllende informasjon rundt spørsmålene.
5. Kvalitetssikring av selve gjennomføringen av undersøkelsene er et neste element. Det datatekniske bør fungere. Likeså bør en få en kvittering som viser at en har gjennomført undersøkelsen, slik at ikke noen besvarelser forsvinner. Belønning til skoler med høy svarprosent anbefales også.
6. For det sjette bør rapportgeneratoren forbedres, slik at den forklarer resultatene som fremkommer. En bør også kunne sammenlikne resultatene fra de tre undersøkelsene samt kryssjekke med andre undersøkelser. Det anbefales også at rapportgeneratoren har en veiledning for tolkning og mulige forslag til tiltak.

4.5 Skole – hjem samarbeid

I dette avsnittet drøftes hvilken betydning gjennomføring og oppfølging av Foreldreundersøkelsen har for samarbeidet skole – hjem.

På videregående skole ønsket en å få foreldrene i tale, men det viser seg at det er vanskelig å nå frem til foreldregruppen.

Det at foreldrene gjennomfører Foreldreundersøkelsen kan bidra til å styrke samarbeidet mellom skole og hjem på flere måter.

Ved mange skolene snakket rektorene varmt om betydningen av å få kunnskap om hvordan brukergruppene opplever skolehverdagen. Især var de opptatt av hva foreldrene mener om skolen og hvordan foreldrene opplever sine barns skolehverdag.

For det første handler det om et ønske fra skolen om å lytte til foreldrene og at skolen signaliserer at de har forventninger om at foreldrene kan bistå skolen. På den måten kan foreldregruppen oppfattes som en viktig bidragsyter i skolen.

Et annet forhold handler om å involvere foreldrene og gi foreldrene sentrale oppgaver. På én skole samarbeidet rektor om ansvaret for Foreldreundersøkelsen med leder av FAU. Det signaliserte også at foreldrenes medvirkning kan bidra til å bygge opp nye systemer på skolen.

Et annet poeng handler om tilrettelegging av undersøkelsen for foreldrene. På flere av caseskolene ble undersøkelsen gjennomført når foreldrene likevel var på skolen i tilknytning til foreldremøte eller konferansetime. Da vises respekt for foreldrenes tid. På flere av caseskolene ble resultatene fra Foreldreundersøkelsen drøftet med FAU, slik at en sammen kan plukke ut temaer som det bør arbeides videre med. Gjennom å få foreldregruppen engasjert i arbeidet på skolen, kan foreldrene også få mer kunnskap om skolen, hvilket igjen kan gi økt tillit til skolen.

4.6 Praktiske og organisatoriske hovedutfordringer

Dette avsnittet handler om hvilke praktiske og organisatoriske hovedutfordringer som ble avdekket på skolenivå. Med utgangspunkt i den kunnskapen som er kommet frem i analysen vil vi nedenfor løfte frem tre hovedutfordringer:

- Informasjon i forkant av undersøkelsene
- Få flere til å besvare undersøkelsene
- Få resultatene presentert på en lettfattelig måte

Den første hovedutfordringen handler om informasjon i forkant av undersøkelsene. Skolene hadde utfordringer med å gi tilstrekkelig informasjon i forkant av undersøkelsene. Flere skoler valgte å sende ut informasjonsbrev til foreldre, informere på ulike typer møter, informere via skolens hjemmesider og elevenes arbeidsplaner samt å informere elever.

Det å få flere til å besvare undersøkelsene var en annen hovedutfordring. Særlig var det utfordringer knyttet til å få flere foreldre til å besvare undersøkelsen.

En tredje hovedutfordring handler om å få resultatene presentert på en lettfattelig måte, slik at det er klart hva resultatene betyr.

4.7 Forslag til å øke svarprosenten

Som et siste element skal en i denne studien se på momenter som kan bidra til å øke svarprosenten. Med utgangspunkt i hovedutfordringene over, presenteres det i dette avsnittet forslag til å få høyest mulig svarprosent. Forslagene bygger i sin helhet på forslag som fremkom gjennom denne casestudien.

Informasjon i forkant av undersøkelsene

For å øke svarprosenten synes kunnskap og informasjon om undersøkelsene sentralt. Skolene hadde en utfordring i å gi tilstrekkelig informasjon i forkant av undersøkelsen.

sene. For å håndtere dette kan skolene ha behov for å få tilsendt skriftlig informasjonsmateriell fra Utdanningsdirektoratet i forkant av undersøkelsene. Det inkluderer materiell om motivasjon for å gjennomføre undersøkelsene samt veiledningsmanualer som er spisset inn på de ulike målgruppene og som beskriver hvordan hver enkelt undersøkelse skal gjennomføres.

Få flere til å besvare undersøkelsene

For å få flere til å svare, vil prosedyrer for gjennomføring av undersøkelsene kunne være et hjelpemiddel. Den skolen som hadde høyest svarprosent på Foreldreundersøkelsen hadde lyktes med å lage en fast prosedyre for gjennomføringen. På liknende måte var klassevis gjennomføring av Elevundersøkelsen i skoletiden, med én eller flere lærere til stede, blitt innarbeidet ved flere av skolene.

Få resultatene presentert på en lettfattelig måte

En tredje hovedutfordring handler om å få resultatene presentert på en lettfattelig måte, slik at rektorer og lærere uten statistikk-kompetanse kan forstå hva resultatene betyr. Denne utfordringen kan håndteres gjennom å forbedre rapportgeneratoren. Rapportgeneratoren bør ikke bare presenteres med tall, men også beskrives som tekst. For å øke nytteverdien bør en ha mulighet til å sammenlikne resultatene fra de tre undersøkelsene samt kunne kryssjekke resultatene med andre undersøkelser. Videre kan det også være behov for at rapportgeneratoren inneholder veiledning til tolkning og mulige forslag til tiltak.

5 Vedlegg

Intervjuguide – skoleeier, skoleledelse, representant lærere og representant foreldre

Kort om prosjektet:

Oxford Research gjennomfører på vegne av Utdanningsdirektoratet en analyse som skal se på praktiske forhold og nytte i forbindelse med at skolen gjennomfører ”Lærerundersøkelsen” og ”Foreldreundersøkelsen” parallelt med ”Elevundersøkelsen”.

Hovedfokus er å se på praktiske og organisatoriske utfordringer som oppstår når skolen gjennomfører disse undersøkelsene parallelt. Praktiske og organisatoriske utfordringer inkluderer hele prosessen fra planlegging, motivering av respondenter og gjennomføring av undersøkelsene. Analysen skal også beskrive og analysere hvilke muligheter og utfordringer som oppstår på skolen, hos skoleeier og på nasjonalt nivå når det genereres data fra flere av brukerundersøkelsene. Følgende spørsmål skal besvares i analysen:

- Hvilke praktiske og organisatoriske hovedutfordringer møter en?
- Hvordan kan disse utfordringene best håndteres slik at svarprosenten blir høy?
- Hvordan brukes resultatene fra undersøkelsene?

Bakgrunnsvariabler

Skole:

Skoletype:

Ant. elever:

Navn:

Stilling:

Rolle i forbindelse med disse tre undersøkelsene:

Organisering av skolen i kommunen

Skoleeier – skole – lærere - foreldre

Kan du si noe om hvordan skolen er organisert i kommunen (skoleeier/rektor)?

- Ansvarsforhold (personal – budsjett)
- Rapportering

Initiativ til de tre undersøkelsene

Kan du nevne grunner til at din skole ønsket å gjennomføre alle tre undersøkelsene?

Hva har de ulike som er involvert gjort i forhold til å ta initiativ til brukerundersøkelsene?

- Skoleeier
- Rektor
- Lærere
- Foresatte

Planlegging av de tre undersøkelsene

Hva har de ulike som er involvert gjort i forhold til planlegging av brukerundersøkelsene?

- Skoleeier
- Rektor
- Lærere
- Foresatte

Planlegging (hvem gjør hva for hver undersøkelse?)

Involvering (hvem involveres for hver undersøkelse?)

Gjennomføring av de tre undersøkelsene

Hva har de ulike som er involvert gjort i forhold til gjennomføringen av brukerundersøkelsene?

- Skoleeier
- Rektor
- Lærere
- Foresatte

Kan du si noe om hvordan undersøkelsene gjennomføres? (skoleeier/rektor/lærer/foreldre – avhengig av type undersøkelse)

- Lærerundersøkelsen
- Foreldreundersøkelsen
- Elevundersøkelsen

Praktisk gjennomføring (hvem gjør hva for hver undersøkelse?)

Purring eller lignende? (har noen fulgt opp for å få flere til å svare?)

Hva tror du er grunnen til at svarprosenten på Foreldreundersøkelsen har blitt så høy ved din skole?

Bruk av informasjon fra de tre undersøkelsene

Kan du si noe om dere bruker informasjonen fra undersøkelsene (i tilfelle hvordan: skoleeier/rektor/lærer/foreldre – avhengig av type undersøkelse)

- Lærerundersøkelsen
- Foreldreundersøkelsen
- Elevundersøkelsen

Hvordan er informasjonen fra undersøkelsen analysert og fulgt opp ved ”din” skole?

Brukes hver enkelt undersøkelse for seg, eller brukes det som en helhet? Kan du beskrive?

Hvilke tiltak er konkret satt i verk (om noen) – basert på resultatene fra undersøkelsene? Og hvordan er dette arbeidet gjennomført?

Hvilken nytte mener du at dere har av disse tre undersøkelsene - hver for seg og samlet?

- Lærerundersøkelsen
- Foreldreundersøkelsen
- Elevundersøkelsen

Synes du at det er noen tematiske sammenhenger i forhold til hva som det blir spurt om i de tre undersøkelsene? Kan du beskrive dette? Hvordan kan en slik tematisk sammenheng ev brukes?

Støtte fra nasjonalt nivå i forbindelse av gjennomføring av de tre undersøkelsene

Har du noen forslag på hvordan Utdanningsdirektoratet/Kunnskapsdepartementet kan bidra for å få gjennomført undersøkelsene?

- Lærerundersøkelsen
- Foreldreundersøkelsen
- Elevundersøkelsen

Hvordan kan Utdanningsdirektoratet/Kunnskapsdepartementet hjelpe i forbindelse med lokal analyse av data fra undersøkelsene?

- Lærerundersøkelsen
- Foreldreundersøkelsen
- Elevundersøkelsen

Andre forhold

Er det noen momenter vi ikke har spurt om som du mener bør komme frem?

Takk for hjelpen

VÅR KJERNEKOMPETANSE:

Oxford Research er et skandinavisk konsulentselskap som dokumenterer og utvikler kunnskap i analyser, evalueringer og utredninger slik at politiske og strategiske aktører kan få et bedre grunnlag for sine beslutninger. Oxford Research ble etablert i 1995 i København og har nå kontorer også i Norge (Kristiansand) og Sverige (Stockholm).